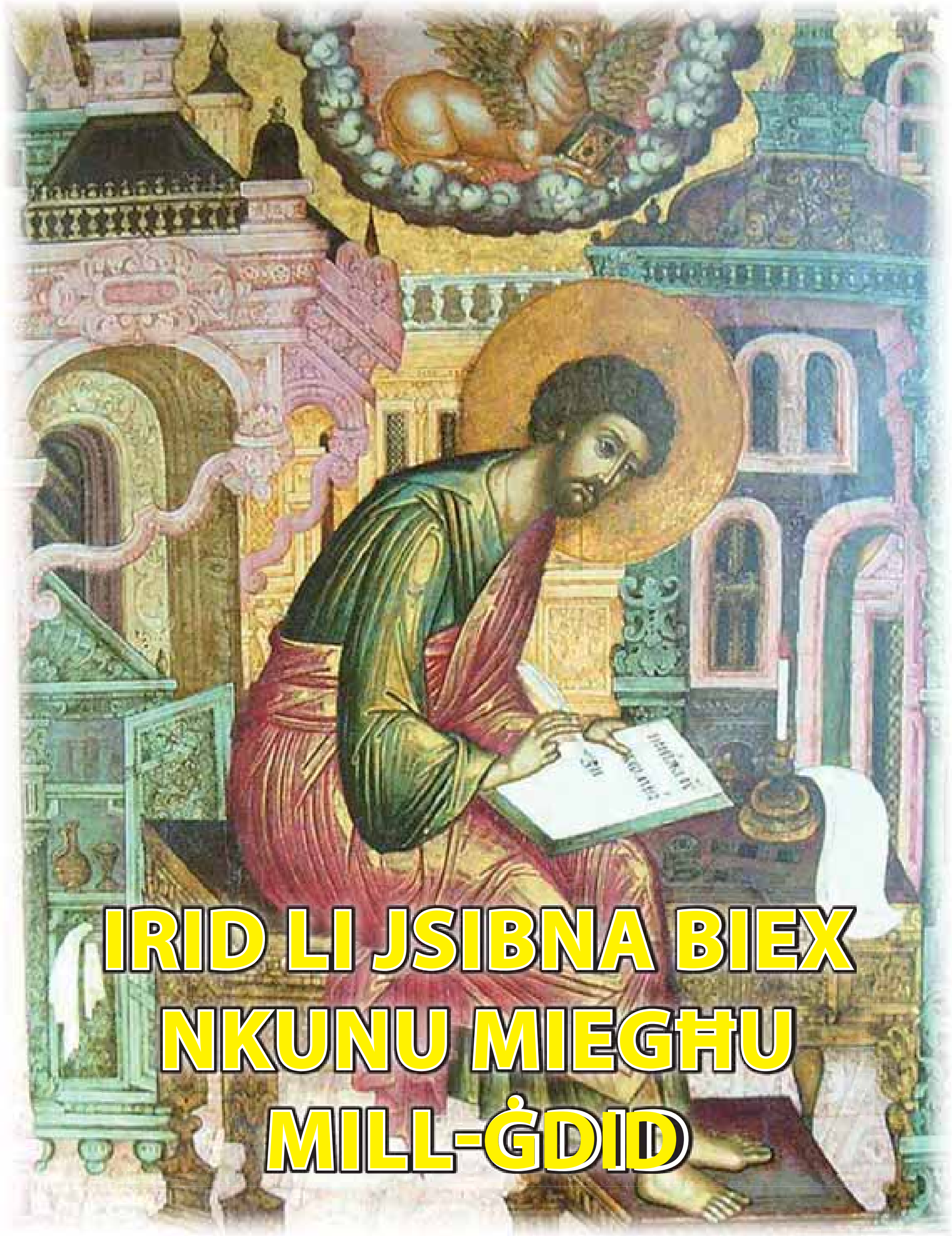

IRID LI JSIBNA BIEX NKUNU MIEGĦU MILL-ĠDID

Dun Pawl Sciberras

Il-Parabboli tan-nagħġa u d-drakma mitlufin (Lq 15, 1-10)

Introduzzjoni

Bħal kull parabbola oħra ("parabbola ġejja mill-Grieg *parabolē*, li tfisser "paragun", "konfront"), il-Parabbola mitlufa hija storja aktarx qasira, meħuda mill-ħajja ta' kuljum, maħsuba biex tqajjem f'min jisma' l-istorja sħiħa mistoqsijiet dwar il-ħajja u l-mod kif

qiegħed iġib ruħu, tmisslu l-kuxjenza u ġġiegħlu jieħu pożizzjoni.

Id-dettalji huma maħsuba biss biex jagħmlu parti mill-istorja sħiħa, mhux biex jiġu interpretati wieħed wieħed, għax parabbola mhix allegorija. Parabbola aktarx tispiċċa bi tmiem kurjuż jew li jwassal messaġġ wieħed, l-iktar l-iktar tnejn, li hu l-kontra ta' dak li hu normalment mistenni jew aċċettat normalment fil-ħajja ta' kuljum.

Id-daħla ta' Luqa għall-parabbola

Il-versi 1-3 jagħtu l-għan li għalih se tingħad il-parabbola: Ġesù jaf li biex iressaq lill-bnedmin lejn Alla mill-ġdid, u joffrilhom is-salvazzjoni, irid ikun magħhom, f'nofshom. Irid jiekol u jagħmilha magħhom, anke jekk huma pubblikani u midinbin. Din kienet kwistjoni li l-Knisja tal-bidu tħabtet qatigħ u rriflettiet ħafna biex aċċettatha hi stess u poġġietha fil-prattika. Ma ninsewx, ngħidu aħna, l-episodju fundamentali u programmatiku ta' Pietru u Kornelju, li fuqu mbagħad inbidlet il-*policy* tal-Knisja fil-Konċilju ta' Ġerusalemm. Il-Knisja ma tista' qatt tkun l-istrument f'idejn Ġesù biex iwassal is-salvazzjoni lil kulħadd – ħadd eskluż – jekk mhijiex lestha li tmur għand kulħadd.

Fil-każ tal-pubblikani u l-midinbin, huma kienu qegħdin jaċċettaw lil Ġesù u allura s-salvazzjoni li ried u kien mibgħut biex iwasslilhom. L-oħrajn jidhrilhom li jafu aħjar u Ġesù ma jmissux jagħmel kif jagħmel. Ġesù huwa ppreżentat bħala dak li hu għal kollox kontra l-esklużjoni tal-midinbin minn ħajtu. Fil-fatt diġà tidher differenza kbira bejn Ġesù u l-Fariżej. Il-kelma "Fariżew" minnha nfisha tfisser "maqtugħ", f'żewġ sensi: li hu maqtugħ mill-oħrajn minħabba t-tip ta' ħajja li jgħix biex ikun ta' eżempju għalihom, imma wkoll maqtugħ mill-oħrajn biex ma jitniġġisx minnhom minħabba l-ħafna liġijiet ta' purità li kien iħaddan bħala Fariżew.

It-tgemgim ta' dawn il-Fariżej u l-kittieba li jissemma fil-v.2 kien tgemgim serju ħafna. Fl-Iskrittura t-tgemgim mhuwiex diżapprovazzjoni ta' metodi, gosti, kontenut! Huwa diżapprovazzjoni tal-għażla min-naħa ta' Alla ta' Ġesù jew tal-magħżula tiegħu – Mosè, ngħidu aħna. Huwa tgemgim dirett kontra Alla. Mela l-għan tal-parabbola jieħu dimensjoni ferm ikbar mill-fatt biss ta' Ġesù li jiġġustifika l-metodu u l-missjoni tiegħu – huwa difiża u ġustifikazzjoni tal-pjan u r-rieda nfushom ta' Alla!

Wieħed mis-sisien li fuqhom hija mibnija l-parabbola huwa l-universalità tas-salvazzjoni, li f'Luqa hija suġġett trattat bil-kbir. Is-salvazzjoni hija għal kulħadd, u huwa Alla li jrid hekk. Ngħidu aħna: meta nqabblu l-missjoni ta' Ġwanni l-Battista bħala prekursur ta' Ġesù l-Messija fit-tliet Evanġelisti Sinottiċi (Mattew, Mark u Luqa), nistgħu naraw kemm Luqa jagħmel minn kollox biex iwassal dan il-

messaġġ. Nafu li Mark kiteb l-ewwel; Mattew u Luqa ħadu minn Mark. X'għamlu b'dak li ħadu minn Mark, jagħtina stampa tajba ta' fejn riedu jitfgħu l-enfasi. Anzi, terġa', hawnhekk għandna l-Evanġelisti jikkwotaw lil Iżaija:

Mt 3,1-3	Mk 1,1-3	Lq 3,3-6
1 F'dawk il-jiem deher Ġwanni l-Battista jippriedka fid-deżert tal-Lhudija 2 u jgħid: "Indmu, għax is-Saltna tas-Smewwiet waslet."	1 Il-Bidu ta' l-Evanġelju ta' Ġesù Kristu l-Iben ta' Alla,	3 U ġie (Ġwanni l-Battista) fl-inħawi kollha ta' madwar il-Ġordan, ixandar magħmudija ta' ndiema għall-maħfra tad-dnubiet,
3 Għax għalih kien ingħad permezz tal-profeta Iżaija, meta qal:	2 bħalma hu miktub fil-ktieb ta' Isaija l-profeta, "Ara, jien nibgħat qablek il-ħabbâr tiegħi biex iħejji triqtek.	4 kif hemm imniżżel fil-ktieb tal-profeziji ta' Isaija:
'Leħen ta' wieħed jgħajjat fid-deżert: Ħejju t-triq tal-Mulej, iddrittaw il-mogħdijiet tiegħu.'	3 'Leħen ta' wieħed jgħajjat fid-deżert: Ħejju t-triq tal-Mulej, iddrittaw il-mogħdijiet tiegħu.'	'Leħen ta' wieħed jgħajjat fid-deżert: Ħejju t-triq tal-Mulej, iddrittaw il-mogħdijiet tiegħu. 5 *Kull* wied jimtela u għolja titbaxxa, il-mogħdijiet mgħawġa jiddrittaw, u t-triqat imħarbta jitwittew. 6 U l-bnedmin *kollha* jaraw is-salvazzjoni ta' Alla.'

Luqa jikkwota wkoll – bħal Mark u Mattew – lil Iżaija 40, 3-4, imma jibqa' jikkwota l-v.5 wkoll ... għax hemm għandu s-suġġett tal-universalità tas-salvazzjoni wkoll. Allura jinkludiha ma' dak li jikkwota Mark (u Mattew).

Mod ieħor kif Luqa jenfasizza l-universalità tas-salvazzjoni huwa b'dawk li jissejħu d-*doublets* Lukani. *Doublets* huma żewġ stejjer, imqegħdin wara xulxin, jew paralleli ma' xulxin. Luqa fid-*doublets* tiegħu jinkludi stejjer li fihom raġel u mara huma l-protagonisti: tħabbira lil Żakkarija u tħabbira lil Marija; l-anzjani Xmun u Anna fit-Tempju; ir-rakkonti provokattivi ta' Nagħaman tas-Sirja (pagan u marid bil-ġdiem) u l-Armla (mara, pagana u armla) ta' Sarefta ta' Sidon. Il-mara milwija mfejqa nhar ta' Sibt (kap 13) u r-raġel b'idu niexfa, li wkoll jitfejjaq nhar ta' Sibt (kap 14). Is-salvazzjoni ma tagħmilx differenza bejn raġel u mara!

L-istess tema ta' dak li joffri Alla lill-midinbin mitlufa Luqa jirrisolviha b'żewġ parabboli fejn ragħaj (raġel) tintiliflu nagħġa, u mara tad-dar (mara) tintilfilha drakma. Dak li jagħmel ir-ragħaj u dak li tagħmel il-mara huwa l-istess ... u l-ferħ tat-tnejn meta jsibu dak li tilfu huwa rrakkuntat bl-istess kliem eżatt.

Il-vv.4 u 8 – "min hu dak fostkom, li ... ma ... " u "min hi dik il-mara, li ... ma ..." Fil-Grieg hija sentenza mibnija b'mod ċar ħafna ta' mistoqsija li titlob tweġiba pożittiva: iva, kull ragħaj fostna jagħmel hekk; kull mara tad-dar tagħmel hekk! Allura ż-żewġ parabboli nnifishom iwasslu lis-semmiegħa biex diġà jaċċettaw id-dinamika li qiegħed jippreżenta Ġesù. Iż-żewġ konklużjonijiet għaż-żewġ parabboli – li Ġesù fihom japplika dak li jagħmel kull raġel u mara għal dak li jagħmel Alla huma l-istess, u fl-istess ħin jispjegaw lil xulxin. Jgħaqqad flimkien iż-żewġ parabboli u dak li jagħmel Alla Luqa jagħtina l-ferħ li jħossu r-ragħaj, il-mara u Alla. Luqa ma jgħidx kemm jifraħ Alla, imma kemm ikun hemm ferħ fis-sema għal midneb wieħed li jindem. Il-kelma sema, li fil-Lhudi huwa plural (*xemajim*, smewwiet), hija isem ieħor flok l-isem ta' Alla.

Allura min jisma' l-parabboli jrid bilfors jaċċetta l-loġika tagħhom, japplika l-konklużjoni

għal dak li jagħmel Alla ... u jisfida lilu nnifsu jekk hu hux qiegħed iġib ruħu fil-ħajja kif iġib ruħu Alla bħalma r-ragħaj iġib ruħu man-nagħġa u l-mara mad-drakma li ntilfu: b'insistenza kbira biex isibhom, u b'ferħ kbir hekk kif isibhom.

Imma hemm punt ieħor li l-parabboli u l-konklużjonijiet iwasslu ... u li min jismagħhom irid jgħarbel il-kuxjenza jekk hux jagħmel hekk hu wkoll. Il-parabboli jagħtu d-dettalji ta' x'jagħmel ir-ragħaj u l-mara malli jsibu n-nagħġa u d-drakma: isejħu lill-ħbieb u lill-ġirien, biex jifirħu magħhom għax sabuhom. Ir-ragħaj u l-mara jdaħħlu fil-ferħ bla qies (u sproporzjonat) tagħhom lill-oħrajn. Ma jifirħux huma biss. Imma ninnutaw li dawn l-oħrajn huma "ħbieb u ġirien". Applikati għal Alla u l-ferħ tiegħu, Hu jdaħħal f'dak il-ferħ ukoll lill-ħbieb u l-ġirien. Jekk il-parabboli huma rrakkuntati lill-Fariżej u l-kittieba (ara l-v.1), Luqa qiegħed jgħid li għal Ġesù anke l-Fariżej u l-kittieba huma meqjusa bħala ħbieb u ġirien.

"Intom ħbieb u ġirien; intom ta' ġewwa: ejja nifirħu flimkien li l-pubblikani u l-midinbin qegħdin jersqu lejja bi ħġarhom biex jisimgħu l-kelma ta' salvazzjoni, fejqan u ħelsien tiegħi!" Dan li jrid jgħid Ġesù lill-Fariżej u lill-kittieba bil-parabbola.

Xi dettalji fil-parabboli:

- il-preġudizzji lil Ġesù u lill-Evanġelisti jagħtuhom wisq ġewwa! It-terminu "pubblikani" huwa ġeneralment abbinat ma' "midinbin". F'sens letterarju tfisser "il-pubblikani LI HUMA midinbin" ... u mhux kollha kienu hekk!! Żakkew huwa każ tipiku, u Żakkew kien Kap tal-Pubblikani. Imma ismu stess, Żakkaj bil-Lhudi, ifisser proprju "innoċenti"! Il-preġudizzji kienu jkissru l-komunitajiet ... u għadhom ikissruhom, u lill-Knisja!

- il-Fariżej u l-Kittieba ma kellhomx problema dwar l-ikel u l-ikliet tal-Pubblikani, imma li Ġesù, Lhudi u Mgħallem, jitħallat u jkun ta' ġewwa magħhom;

- id-dettalji tal-parabboli jridu jinqraw fil-kwadru wiesa' tal-messaġġ sħiħ: sproporzjon tat-tfittxija għal dak li ntilef. U sproporzjon għall-ferħ li wrew ir-ragħaj u l-mara għas-sejba: nefqu ħafna iktar minn dak li sabu biex jifirħu mal-ġirien u l-ħbieb. Għax fil-mentalità Lhudija ma tifraħx ma' ħbiebek jekk mhux billi tagħmel festa;

- iż-żewġ parabboli jsibu r-*resolution* tagħhom fil-ferħ id-dar: ir-ragħaj ma jiħux in-nagħġa lura mal-bqija tal-merħla imma d-dar; il-mara tiknes u tfittex id-dar. Alla jħossu f'postu ħafna meta l-midneb jerġa' lejn id-dar; kif ngħidu bl-Ingliż: *he feels at home*; u jrid li l-midneb iħossu hekk hu wkoll;

- li tfittex nagħġa fid-deżert u drakma fl-art ħarxa ta' djar Lhud turi ftit mill-isforz li jsir biex jinstabu, u minn kemm hu prezzjuż dak li ntilef għal min ifittex: l-istess jiġri fis-smewwiet!!

- il-midneb jagħmel il-parti tiegħu: Alla jħobb lill-midneb kif inhu biex jurih li jemmen fil-qawwa li hemm fih li jsir aħjar!

- il-paragun ma jistax jittieħed letteralment: huwa tip ta' paragun imsejjaħ *geżera xava – a minore ad maius* - fir-regoli ta' l-interpretazzjoni Rabbinika. Fil-fatt il-parabbola tad-drakma tispjega dan il-paragun ("ikun hemm ferħ iktar għal wieħed midneb li jindem milli għal 99 li ma għandhomx bżonn ta' ndiema" spjegat minn "l-istess ferħ ikun hemm għal midneb wieħed li jindem". Dan il-paragun ma jfissirx li aħjar tkun nagħġa li tlaqt mill-bqija tal-merħla jew drakma mitlufa, jew midneb! Ifisser li wkoll jekk inti midneb, Alla ma jqisekx inqas minn dawk li huma tajbin. Għal Alla kemm it-tajbin u kemm il-midinbin huma wliedu għeżież.

Konklużjoni
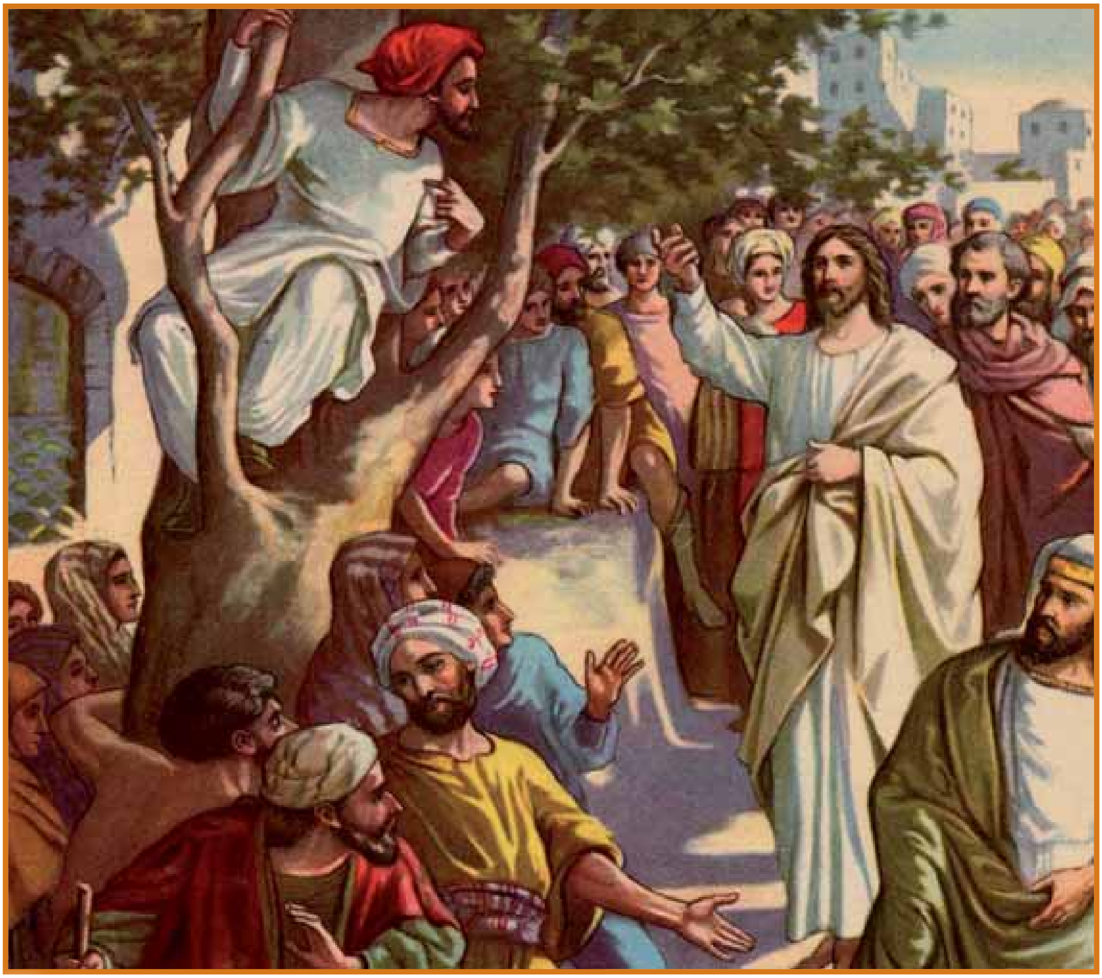
Alla jinteressah ħafna li l-bnedmin kollha jkunu wliedu l-aktar maħbuba u li hu jkun Missier għalihom kollha. Jekk xi ħadd minnhom jitbiegħed minnu jixtieq jarah jerġa' lura fi ħdanu. Alla mhux li jikkastiga lill-midneb irid imma li l-midneb jagħraf sewwa kemm imħabba tilef meta tbiegħed, u jerġa' lura ħalli jkompli jgawdi dik l-imħabba.